

JOHN WAYNE UG ANG GOLD FISH KONG INAHAN

“Their brain power is at best shallow. Or so we thought. But scientists believe fish may have hidden depths.”—Daily Mail Reporter, 2019

Kaupat na ming sakyanan sa linya padung sa quarantine checkpoint sa dihang nabantayan nakong walay mask ang akong inahan. Dagkoa ra bag armas sa mga nakapatig nga pulis ug sundalo nga nagbantay sa unahan.

“Asa man imong mask?” pangutana ko sa akong inahan.

“Ambot og asa ra to,” iyahang tubag, daw wala mabalaka nga sitahon mis pulis inig agi namo sa checkpoint kon wala siya niini, samot na nga senior citizen siya.

“Ako man tong gipahipos nimo ganina para masulod sa imong bag. Asa diay? Tan-awa sa imong bag,” sulti ko niya.

Gihiling niya ang bag ug miingon, “Wala lagi, ambot og asa.”

Gi-neutral nako ang sakyanan ug gitan-aw ang mga compartments niini kon naa bay nasuksok nga mask. Duna man gyuy tigulang aning matanggong sa presinto, bagulbol ko pa sa akong kaugalingon.

“Sus, pastilan,” sulti ko human ko naukayan ang natipigang mask sa compartment. “Sul-oba dayon,” sulti ko samtang nagtunol niini.

Tayming ra gyud nga kami na ang gitan-aw sa pulis nga misignal namo og pakita sa among quarantine pass.

“Senior citizen ni, boss, padung mi hospital kay magpa-M.R.I.,” sulti kos pulis.

“Unsa?!” pangutana sa pulis.

“Senior citizen ni siya, unya padung mi hospital para magpa-M.R.I.,” sulti ko pag-usab.

“Unsa man nang M.R.I.?” nangutana ang usa pud ka pulis tapad niya, kadtong nagbitbit og nagbansiwag nga high-powered nga armas.

Gipakita nako siya sa prescription sa doctor. Miingon ko’g, “Magpa-X-ray sa bukog sa akong inahan” kay tingali mas dali ni nilang masabtan.

“Sa sunod, bay, kinahanglan mo’g permit sa kapitan ha,” sulti sa nag-unang pulis.

“Way blima, boss,” tubag ko niya.

Miginhawa kog lawm ug mipadayon og drayb. Akong giingnan akong inahan nga sugod karon, dili na ipatangtang ang mask ug iyaha lang kining ipaubos ngadto sa iyang suwang kon naa mi sulod sa sakyanan.

“O, lagi. Ka-strikto ba nimo,” reklamo niya samtang gibalik-balik kog sulti ang dili pagtangtang sa iyang mask.

“Kay basin malimot na pud ka,” sulti ko niya.

“Ay, dah, dili lagi. Unsa ko, giango-ango?” tubag niya.

Wala na lang ko mitubag ug miliso na lang sa volume sa radyo. Tingog kadto ni Dodong Inday Baduday ang milanog sulod sa sakyanan: *Takna, mga fafa ug mama, minus diyas para alas diyas diyas!*

Mikunot ang agtang sa akong inahan ug miingon, “Sa ato pa, alas diyes? Nganong minusan pa man, samok-samok lang ning tawhana.”

Maayo kay nasabtan pa niya bisan og giunsa pagpatuyok og litok sa announcer sa radyo ang oras human mi nakalusot sa checkpoint.

Sa unahan, higante nga nagbarog ang SM ug dali ra kini niyang nabantayan. Gituyo tingali nga morag Titanic ang desayn ug naay dakong tower sa tungatunga, morag mokab-ot padung langit. Kada adlaw, dinhi ko moagi sa South Road Properties, dakong hawan, ug sa tuong bahin niini, kon padulong ka sa siyudad, makit-an nimo ang isla sa Bohol sa atbang.

“Kadako ba anang bildinga, Renato. Unsa na?”

“Ang SM Seaside na, ma,” tubag ko niya. Usahay, litukon niya og tibuok akong pangan, usahay agi sa kasuko, usahay agi pud sa katingala.

“Mao ba? Ohh, so big, mahurot kaha nag suroy tibuok adlaw?”

“Kon lig-on pa ka’g bukog, aw, sakto ra gud pud, masuroy ra,” tubag ko niya.

Baynte ka tuig siyang nagpuyo sa US, igo sad nga mahimong estranghero bisa’g kanunay ming magkastorya sa telepono. Dili siya kamao tawn mo-kompyuter, maka-Skype or Zoom unta mi, pero unsaon man, sa telepono na lang gyud. Wala siya mouli bisan sa pagkamatay sa akong amahan kay di niya buot mabugtoan ang iyang pagpuyo sa Estados kay mahimo kining babag sa pagkuha niya sa iyang US citizenship.

Apan sa dihang nangatubang na siya sa nag-interbyu, sa dihang gipakanta siya og “Star-Spangled Banner,” mikalit siyag ka-blanko. Sa una,

pirmi niyang binoangan og kanta si Papa kaniadto, “*Jose, can you see, by the dawn’s early light...*” Bisan na lang ang pangalan sa iyang bana, wala gayud mosantop sa iyang hunahuna. Gitestingan kini siya sa nanginterbyu og pangutana, “Okay, if you can’t do that, why don’t you sing your Philippine national anthem.” Apan samot kini siyang nalimot. “Kutob ra gyud siya sa, “Bayang magiliw...” ug nagtuo pud siya nga mao toy title.

“I worked hard as a nurse, many years already,” mao ra kadto ang bugtong niyang natubag sa Amerikano. “Well, better luck next time,” tubag sa puti, ug diha-diha nakahukom na lang ang akong inahan nga mopauli na sa Pilipinas.

“Mag-unsang gani ta sa hospital?” pangutana sa akong inahan.

“Ikabaynte na ka nangutana, Ma. Ipatan-aw na imong hip joint kay migabok na, maong sakit kaayo inig lakaw nimo. Magpa-M.R.I. ta.”

“Aw unsa gud diay,” tubag niya.

MIAGI PA MI sa istriktong triage sa may lobby sa hospital apan maayo na lang natunolan mi sa gwardiya og wheel chair. Tulo ka nurse nga naka-PPE ang nagapong sa lamisa. Gipangutana si mama kung nakabiyahe ba siya gawas sa nasud sa miaging tulo ka buwan.

“I just came from the U.S., inday,” tubag niya.

“Ay, miss, last year pa ni siya gikan sa U.S. Almost one year na ni siya sa balay,” ang pinasapaw nakong tubag.

Mipunteryang kini sa gun thermometer ngadto sa agtang sa akong inahan ug gisulat sa nurse ngadto sa triage form ang temperature ni Mama.

“Derecho lang mo sa tumoy, naa didto ang Radiology, unya ihatag lang ni nga form ha,” sulti pa sa nurse.

“Thank you, miss, you are very kind,” tubag ni mama.

Hunghong ko sa akong inahan, “Nganong sige kag ininglis uy?”

“Ay da, para morespeto pud sila nato,” tubag niya.

“Haay,” panghupaw kos hilom samtang nagtukmod sa wheel chair paingon sa Radiology Department. Mingaw ang lobby sa ospital, lagmit nangahadlok ang mga tawo modangop og ospital sa panahon sa pandemya.

“Unsa nang M.R.I., Nato?”

“Magnetic resonance imaging, Ma. Tan-awn nang imong hip joint og naunsa na, kon nganong sakit ilakaw,” tubag ko niya.

“Ayaw lang ko pa-operahi, Nato. Gasto kaayo, adto ra ko sa America kay libre ra didto. Mas maayo pa gyud ang mga doktor didto,” hangyo niya sa dihang nanulod na mi sa Radiology Department.

“Tan-awon pa lagi na sa doctor, Ma, og naunsa nang bukog nimo. Di pa ta makaingon og operahan ba ka o di,” sulti ko.

“Antibiotics ra man tong ipa-inom nako sa doctor sa America,” tubag niya.

Mao kini kasagaran namong lalisan kay kada sakit sa bisan asang parte sa iyang lawas, mangita dayon siyag antibiotics. Ang pirmi nakong tubag: “Di lagi na problema sa infection, Ma, dili kagaw ang hinungdan nga nisakit nang bukog

nimo. So dili na matambalan og antibiotics. Mechanical problem na, Ma. Nalata na man gud nang bukog nimo kay tigulang na ka.”

“Pataka ra man ka, Nato,” tubag niya. “Sa America, antibiotics ra gyud, mawagtang dayon ang sakit.”

Mihilom na lang ko ug mitunol sa triage form ug sa doctor’s prescription sa front desk nurse sa Radiology Department.

“Kinsay doctor ani, sir?” pangutana sa nurse.

“Dr. Dumdum, miss. Pero out-patient ra mi, dinhi lang mi magpa-M.R.I.,” tubag ko niya.

“Sige, sir, kamo lang ang first priority.”

“Salamat kaayo, miss.”

Mingaw ang front lobby sa Radiology. Dunay pito ka sub-rooms niini. Matag karon ug unya, sulod-guwa ang mga tawo, moagi kini sila sa automatic nga alcohol mister kilid sa may pultahan.

Taud-taud, dunay migawas nga naka-scrub suit nga babaye ug miduol kanamo.

“Hi, sir, maam, good morning. Ako diay si Dawn, radiologist, ako ang mo-perform sa M.R.I. procedure ni maam. Ikaw ang accompanying ni maam, sir? Unsa toy pangan nato, sir?”

“Yes, miss, Renato Tantioco,” tubag ko.

“Sige, ipatangtang lang ni maam ang tanang jewelry, postiso or anything metallic ha. Dapat wala nay attachment iyang body inig sulod sa M.R.I. room, sir, ha.”

“Yes, Dawn. Thank you,” tubag ko niya.

Nanangtang na sa iyang relo, arjos, singsing, kwentas akong inahan, ug gisulod kini niya sa iyang bag. Nangayo kog tissue sa nurse ug didto gibutang ang postiso. Akong gikuha iyang bag ug dayon nakong tukmod sa wheel chair paingon na sa M.R.I. room sa tumoy.

“Sir Ren, ako na lang ang mo-assist niya sa sulod ha. Dinhi lang ka kutob sa gawas. Pwede ra ka makalingkod diha, sir, ay,” sulti ni Dawn samtang nagtudlo sa bench sa daplin.

“Ah, siges, Dawn. Salamat kaayo. Ikaw nay bahala niya ha,” sulti ko niya, mosumpay unta kog, “*Ayaw lang pag-sir, Dawn, kay sulti pas akong higalang brayt nga hinan-aw og sine, kolonyal kuno nang ‘sir.’*” Mipahiyom kini siya sa akong hangyo, ug mihilom na lang ko ug milingkod sa daplin, basig makaingon siyag kinsa ning boangang patakag yawyaw.

Sa akong atubangan, naay duha ka cubicle nga may label nga “Change Rooms,” ang usa para male, and usa pud female. “Change Rooms?” sulti ko sa akong kaugalingon. Pasabot ba nga inig lugwa nato diha, mausab na atong pagkatawo? Di na gani ko kahinumdom sa tono sa bahakhak sa akong inahan pagbiya niya sa Pilipinas kainadto. Bag-o lang ko migradwar sa kolehiyo sa dihang nanimpad siya sa US. Nagsugod kadto nga kada semana siya manawag sa telepono, hangtud nga miduha, tulo, ug usahay binuwan na ang molabay sa sunod niyang panawag. Usahay half a year dili kini siya manawag.

Sulod sa baynte ka tuig, bisan pag pusta, ambot lang og masubay pa ba ang mga higayon nga kita nangausab. Pila na kaha ka “change rooms” atong

gipangsudlan-gawas, lisud na subayon ang tanang karaan? Lawud ang kagahapon ug wala tingali tay igong stamina nga languyon nis lahutay. Sa paghiuli ni Mama sa Pilipinas ug sa labing unang higayon nga among gibisita si anhing Papa sa columbarium, gipaabot kong motulo ba iyang luha. Wala man, hilom lang ug blangko iyang tinutokan. Ang ako man hinuong mata ang mihalang.

Usa na ka tuig ming nag-uban sa balay. Nabungog na kog paminaw niya kada buntag nga maghisgot siya sa iyang mga *experiences* ug *memories* kunohay sa US. “Buotan kaayo to si Mrs. Wayne, Nato,” og kahibaw na dayon kog unsay mosunod: Si Mrs. Wayne ang buotan niyang employer nga tag-iyag hospital sa Hollywood. Ang mga artista sa Hollywood, adto magpahospital sa hospital ni Mrs. Wayne. Kay si Mrs. Wayne, last wife ni John Wayne, kadtong sikat nga aktor sa karaang mga salida. Famous to siya sa mga cowboy roles. “Sus, Nato, kon dunay party sa ilang balay, pwerteng punoa sa mga artista. Tua ra intawn mi sa daplin magtan-aw nila. Mga taliwtiw kaayog mga ilong, ilang skin morag figurine sa insik,” balik-balik nga sulti sa akong inahan kada pamahaw namo. “Generous” kuno si Mrs. Wayne, daghan ang mga higayon nga manghatag to siyag kwarta niya bisag dili tingsweldo: “Oh, Maria, send this to your family in the Philippines, okay?” Sus, matud pa sa akong inahan, motulo man gyud kuno iyang luha kay *thoughtful* kuno si Mrs. Wayne. Tubag pa niya, “Oh, tenkyu, Madame, my children will be very happy. Tenkyu, tenkyu, salamat.”

Usa ka oras na man diay kong naglingkod atubangan sa Change Rooms ug nahibong ko nganong nadugay ang M.R.I. procedure ni Mama. Abi man gud

nakog 30 minutes lang. Misulay kog lili sa pultahan og tayming nga migawas si Dawn.

“Sir, sorry kaayo nadugay. Di gyud namo matarong og perform ang procedure kay dili man maka-steady si Maam og more than 15 minutes. Makalihok gyud siya, unya mo-blur man ang image,” sulti ni Dawn.

“Nganong dili siya maka-steady, Dawn?” pangutana ko ni Dawn.

“Sakit gyud daw iyang paa, Sir.”

“Pwede nako siya paimnon og pain pill, Dawn? Then balikon nato ang procedure?”

“Wala pa siya naka-take og pain pills karong morning?”

“Naka-take na man siya, pero pwede ra siguro usban?”

“Hala, di ko sure, sir. I-ask daw iyang doctor?”

Akong gitawgan si Dr. Dumdum sa iyang mobile phone ug miingon kini nga dili mahimo kay once-a-day ra to dapat iyang gireseta. Dili pud mahimo nga maka-take siya og laing lower dose nga pain reliever kay naa ra bay ulcer akong Mama ug basin ma-trigger kini og mag-internal bleeding na hinuon. Labi na nga nag-maintenance kini siya og blood thinner para sa iyang kasingkasing.

“Unsa may akong option, doc?”

“Pwede siguro i-resched later kanang makaya na niya ang procedure,” sugyot ni Doc.

“Sige, doc, thank you kaayo.”

Akong giapas si Dawn sa MRI room ug gisultian sa tubag ni Dr. Dumdum ug miingon kini nga puno na ang schedule rong adlaw, “Pero, try natog usab, sir, basin makaya ra niya,” sulti ni Dawn.

“Sige daw, Dawn, basin pwede na.”

Miduol ko sa akong inahan og akong gistoryaan.

“Ma, wala matarong imong MRI kay sige man kag lihok. Di nimo mapundo imong tiil ug paa kay sakit man kuno. Di gyud makaya?”

“Makaya ra man,” tubag niya.

“Di man kuno nimo ma-steady og 15 minutes, so dili sila makatarong og kuha og image sa imong hip joint, ingon si Dawn,” sulti ko niya.

“Ay namakak nang bayhana, para ra na madoble atong bayad,” tubag niya.

“Huy, Ma, pataka ra man ka. Hinaya na imong tingog. May mag makaginansiya silag apil kung usban kag M.R.I. Mao ra nang sweldoha nila,” tubag ko niya.

“Ay ambot ani nila. Mas maayo pa lagi sa America na lang kay patient is always right,” sulti niyang pinasapot.

“Pausban nato ha, unya ipundo gyud na imong tiil, ayawg lihok. Agwantaha nang 15 minutes. Klaro?”

“O lagi, ka-strikto ba nimo, strikto pa ka sa doktor,” tubag niya.

Migawas ko sa MRI room og misinyas kang Dawn nga pwede na siguro usbon ang procedure. “Pasensya na ka, Dawn, ha,” sulti ko niya.

“Ok ra, sir, uy,” tubag niyang dalang pahiyom.

“Salamat, Dawn, ha.”

Milingkod kog balik atubangan sa Change Rooms. Pagkagahi na man lang gyud og ulo sa akong inahan, sulti ko sa akong kaugalingon. Kon magsugod na gani mig lalis bahin sa tambal o sa pa-ospital, moingon dayon kini og “patient is always right” ug tubagon dayon nako, “Sayop man nang imoha, kay ang tinuod mao man ang ‘customer is always right.’” Kon pasyente ka, lahi na nang storyaha kay dili ka expert sa medicine. Dili ka ordinaryo nga consumer, pasyente ka, kanunayt kong itubag niya.

Og maapsan kos akong sapot, ako dayon kining tubagon, “Kadto si Wayne? Wa man toy ayo tong tawhana. Niapil man tog red-tagging sa America! Wala ka kahibaw nga daghan kaayog nangawad-an og trabaho kay iyang gipaapil sa Black List? Mga komunista kuno? Di intawn makatrabaho ang uban trabahante sa Hollywood kay gi-blacklist. Usa na sa nagpasiugda sa witch hunt, kanang idol nimong cowboy nga pisot! Human rights violator!”

Ug mopadayon pa gyud siya og lalis, padayunon pud nako akong atake sa iyang idol: “Supporter man tos John Wayne sa Vietnam War. Kabalo ba ka unsay nahitabo sa Vietnam? Daghan tawn nangaangol, nangamatay!”

“Diin gud ka ana? Pataka ka man lang,” tubag niya.

“I-Google gud, ma, mabasa ra man na nimo. Syaro og wala ka kakita ana sa mga salida sa sine?”

“Ay da, Google, pataka ra pud nang Google.”

Ug mangahilom dayon ming duha. Kabalo kong dili siya tig-computer ug wala gani tingali nahibaw og unsa nang Google. Magluha-luha dayon mig pangatawa.

HUMAN sa traynta ka minutos, migawas si Dawn sa MRI room ug miingon, “Sir Renato, di gyud daw niya makaya. Sakit gyud daw, di niya ma-steady iyang thigh.”

“Mao ba. Unsa kahay option nato ani, Dawn?”

“Pwede man siya i-sedate, sir, pero kinahanglan tag anesthesiologist,” tubag niya.

“Storyaan nako siya, Dawn.”

Misulod ko sa MRI room. Wala pa nibangon akong inahan.

“Ma, di gyud nimo makaya nga mapundo imong tiil?”

“Sakit lagi kaayo, Nato.”

“Ingon ka ganina makaya nimo, unya naunsa na man ni ron?”

“Niingon ba gud ko nga makaya nako? Gapataka ka man lang.”

“Niingon lagi ka. Naunsa man ka?”

“Unsay pagtuo nimo nako, Nato, giango-ango na?”

Ako siyang gi-esplikahan nga kon di siya makapugong og lihok sa iyang tiil, kinahanglan siyang i-sedate sa doctor. Doctor nga anesthesiologist, sulti ko niya. Madoble na hinuon among bayranan.

“ Sakit gyud kaayo, Nato, unsaon man nako nga di gyud nako malihok akong tiil.”

“Aw, magkuha na lang gyud tag anesthesiologist para ma-sedate ka, aron lang gyud mahuman na ning MRI nimo,” sulti ko niya.

Gisultian nako si Dawn nga magkuha na lang gyud mi og anesthesiologist para ma-sedate si Mama ug para lang gyud mahuman iyang M.R.I procedure.

“Sige, sir, manawag ko ha kung naa bay available,” tubag ni Dawn.

Gipadaplin nako si Mama sakay sa iyang wheel chair pabalik sa lobby sa Radiology Department. Didto mi maghulat sa balita ni Dawn kon naa bay anesthesiologist nga available nga mo-sedate niya.

“Asa man diay akong mga singsing, Nato? Akong postiso?” pangutana sa akong inahan.

“Imo tong gisulod sa bag, Ma,” tubag ko niya.

Gihiling niya iyahang bag og mitan-aw nako. “Wala man diri, Nato?”

“Naa ra lagi na diha, Ma. Imo tong gisulod ganina diha sa wala pa ka mosulod sa M.R.I. room.”

Gitan-aw niya og balik iyahang bag ug miingon, “Nah, Nato, wala gyud diri. Daan pa gyud ko, naa gyuy mangawat ato. Duda lagi ko adtong bayhana.”

“Huy, Ma, pataka ka man lang. Hinaya na imong tingog.”

Misulod si Dawn og balik sa lobby nga nagkupot pa sa iyahang cellphone. “Maam, naa na koy na-contact nga anesthesiologist. Si Dr. Sentista,” sulti pa ni Dawn. Bisan pa sa lente sa iyang antipara, maklaro gyapon ang managkaluhang arko sa iyang kilay. Ug mipadayon kini, “But ang iyang request, Maam, is magpa-swab test daw ka daan before siya mo-perform sa procedure.”

“Mao ba, Dawn. Naa moy RT-PCR test diri?”

“Pwede ra man, Sir, dinhi magpa-swab, dad-on ra man nila sa pikas hospital ang specimen kay sila man ang naay accredited nga laboratory,” tubag niya.

“Tag-pila pud na, Dawn?”

“Tag-P8,000, sir, unya kamo man mobayad sa PPE sa nurse nga mo-swab, so naay additional nga P2,000. So I guess maka-spend gyud mo og P10,000 total, sir. Plus PF pud ni Dr. Sentista.”

“Pila pud ang PF ni Dr. Sentista, Dawn?”

“Ay, kamo ra man magsabot ana, sir, depende ra gyud na niya,” sulti ko.

“Sige, Dawn, magstorya sa mi kadiyot.”

“Sige, sir, i-inform lang unya ko.”

Pagsulod ni Dawn, milingkod ko sa bench kilid sa wheelchair ni Mama.

“Tan-awa ra. Kay di man nimo maagwanta ang sakit, magsapaw-sapaw na hinuon atong gasto. Mobayad pa ta og professional fee sa anesthesiologist, kinahanglan pa sad ka i-swab test.”

“Unsa man nang swab test?” pangutana ni Mama.

“Di man mo-perform ang anesthesiologist og sedation nimo kung wala ka ma-swab. Siguraduon sa niya nga wala kay Covid.”

Nanghupaw kini og mibalik og hiling sa iyahang bag. “Asa na man to akong mga alahas, Nato?”

“Naa ra lagi na diha, Ma,” tubag ko niya.

“Unahon sa ta ning pa-swab nimo. Ambi to imong Citi card bi kay mag-withdraw ta para ibayad sa swab ug sa PF sa doctor,” sulti ko niya.

“Wala man diri, gihurot mag pangawat akong card ug alahas,” sulti niya.

“Naunsa man ka, Ma? Ambi daw na imong bag bi,” sulti ko niya. Akong gihiling iyahang bag ug tinuod wala didto iyahang mga cards ug alahas. “Imo man tong gibutang diri ganina! Asa man diay?”

“Nah, gikuha na adtong babaye,” tubag niya.

“Mama, uy, ako man ang nag-gunit sa imong bag ganina. Wa man intawn to nakahikap ang babaye sa imong bag. Asa man diay nimo gipangsuksok imong mga cards?”

“Ay, ambot,” tubag niya.

“Hulata ko diha,” sulti ko niya, ug migawas sa Radiology Department ug miadto sa parkingan kay basin og nangahulog ganina iyahang mga butang sa sulod sa sakyanan. Pero bisan gamay walay natagak sa sawg sa sakyanan, bisag gisuong na nako ang ilawm sa lingkuranan.

Mibalik kog sulod sa hospital ug miderecho sa cashier. “Miss, magpa-swab test akong Mama unta, pwede ra i-charge sa iyang Philhealth?”

“Ay, sir, asa diay imong Mama?”

“Naa sa Radiology Department, miss, kay due for M.R.I. siya, pero out-patient ra siya,” tubag ko sa cashier.

“Ay hala, sir, di ra ba pwede ma-charge sa Philhealth kung out-patient. Maayo unta og admitted siya,” sulti niya.

“Mao ba?” Gikutoy nako akong pitaka ug gikuha ang akong ATM card, “Sige, miss, i-charge lang sa debit.”

Gikan sa cashier, milahos ko sa laboratory aron mahatag ang swab request ug aron ma-schedule ang test sa akong inahan. “Asa ang patient ani, sir?” Pangutana sa cashier, ug mitubag ko, “Naas a Radiology Department, miss, kay due for M.R.I. siya, pero out-patient ra siya.”

“Nganong ipa-swab siya, sir?” pangutana sa nagputi nga mitan-aw sa swab request form tapad sa cashier.

“Kinahanglan man gud siya i-sedate, miss, kay maglisud sila sa procedure kay lihok kaayo ang pasyente kay sakit iyang paa. Pero nag-request man ang anesthesiologist nga dapat ipa-swab test sa ang pasyente before siya mo-perform sa procedure.”

“Ahhh, okay, sir. Sige, ipahulat lang ang patient sa E.R. 1 sa silong, sir. Adto man siya i-swab,” sulti sa cashier.

“Okay, miss.”

Balik sa Radiology Department, akong gipangutana og usab akong inahan og asa man gyud diay niya gibutang iyang mga alahas ug cards. Miukay siya sa bag ug miinong, “Wala gyud lagi diri. Gikawat na to,” sulti niya.

Gikuha nako iyang bag ug nahibong ko nganong bug-at siya bisan nga gamay ra og sulod. Gikapkap ko ang mga sidsid ug dunay mga gahi nga nabatian. Gitan-aw ko og duna bay sekreto nga bulsa niini ug tuod man, dunay natago nga zipper sa kilid og ako kining giablihan. Tua ra diay didto ang iyang mga alahas, postiso nga nakaputos sa tisyu ug ang iyang wallet sa mga cards.

Mitan-aw ko sa akong inahan nga dunay kalagot. Morag moaso na gyud

akong ulo og tinutok niya. Mitan-aw pud siya nako ug miingon, “Imong ilong, Nato, liwat sa imong amahan, lisngag!” Nagluha-luha ming duha og kinatawa.

Gitukmod na lang nako iyahang wheelchair paingon sa E.R. 2. Mingaw ang maong lawak ug dunay pipila lang ka nars. Dunay naka-mask nga nars nga miduol ug nangutana, “Tantioco to, sir, no? Maria?”

“Yes, miss,” tubag ko samtang gipa-derecho mi sa usa ka cubicle nga gitabonan sa kurtina. Miingon ang nars nga adto lang ko maghulat sa daplin kay total dali ra man ang swab test.

Simba ko lang, pero sukadsukad sa akong kinabuhi, usa ra gyud ka higayon nga nadala ko og emergency room. Kadtong Grade One pa ko, natunok kog bildo sa dagat ug mingisi gyud ang samad ug nagsagol ang balas ug dugo. Hangtud karon, morag nagpabiling ngilo sa akong panumduman ang maong panghitabo. Mao tingali nga bisan sa kalami sa takubo nga bag-ong gihaw-as sa honasan, mag-ngilo akong pamati, labi nag mag-abot ang unod ug ang balas sa dagat. Labaw na tingali og matuloan pa ni og dugo. Pastilan!

Pagkakita sa akong amahan sa akong samad, hapit pud siyang nakuyapan, sulti niya kaniadto nga naghinumdom sa nahitabo. Pag-abot namo sa E.R., gibombahan sa doctor og antibiotics ang maong samad ug gi-injectionan ang palibot og anesthesia. Makadaghang higayon nga diryot malipong akong amahan og tinan-aw sa samad nga nag-ngisi nga nagkadugo ug puno sa balas.

Haaay, sulti ko sa kaugalingon. Ang kagahapon gyud nuon, pagkangilo usahay.

Human sa pipila ka minuto, migawas ang us aka tawo nga naputos sa iyahang PPE, miduol nako iug miingon, “Pwede na kuhaon si maam, sir.”

Human ko gipasakay sa wheelchair of balik akong inahan, migawas dayon mi sa E.R. 2 ug mipadulong sa Radiology Department. “Unya, kumusta man?”

“Aw, dali ra man, Nato. Gilugit ra man og kalit akong ilong,” tubag niya.

Paghiabot namo sa Radiology Department, tayming pud nga maog pag-abot ni Dawn. Gisultian namo siya nga nahuman na ang swab test.

“Sige, maam, sir, i-text lang unya namo ang results within 48 hours. Unya mag-schedule lang tag balik sa M.R.I. ni maam,” sulti niya.

“Aw o sakto, di pa man diay makuha ang results dayon. Sige, Dawn, salamat kaayo,” tubag ko. Gihatagan nako siya sa akong number kon ugaling mogawas na ang resulta sa swab test ni Mama.

“Sige, miss, we’ll be back,” sulti pud sa akong inahan.

Didto sa entrance kon hain ang triage nako gibilin si Mama nga naglingkod pa sa wheelchair. “Hulata ko kay kuhaon sa nako ang sakyanan.”

“Mouli na ta?”

“Ang-ang, mag-unsang pa man diay ta?”

“Abi nakog...mag-unsang to? Mag-M.R.I. ta?”

Nanghupaw kong mitubag, “Wala man to madayon kay lihokan man ka. Wa sila makatarong og kuha og image sa imong bukog.”

“Unya, mobalik pa diay ta?”

“Mobalik pa.”

“Lain na pud nga bayad?”

“Dili na, ma. Nibayad na ta. Ang PF na lang sa anesthesiologist nya ang bayran.”

“Nganong naa pa may anesthesiologist?”

“Pakatulgon ka, ma.”

“Ngano man?”

“Kay sabaan ka. Samok. Kutas. Sigeg kalimot.”

“Saba diha, Nato. Unsa ko, giango-ango?”

Wala na lang ko motingog hangtud mipadulong mi og balik sa SRP. Ug sa dihang natungod na mi sa dakong mall, nangutana kini siya, “Unsa nang bildinga, Nato, pagkadakoa ba ana.”

“SM Seaside na, Ma.”

“Pagkadakoa ba pud. Masuroy kaha na og usa ka adlaw?”

“Masuroy ra gud. Naa man silay battery-opwerated nga wheelchair, Ma.”

Gipalong nako ang aircon sa sakyanan ug giablihan ang bintana.

Kahumot sa dagat. Kalami ilayat ngadto sa dagat, bahalag mangasamad, bahalag mongilo ug mongisi sagol sa dugo ug balas.

END